

Nr 198.

Ankom till riksdagens kansli den 11 juni 1946 kl. 1 em.

*Utlåtande i anledning av väckt motion angående lärarinnorna
Lily Lundins och Gertrud Matz' löneklassplacering.
(2:a avd.)*

I en inom första kammaren av fröken *Andersson m. fl.* väckt motion (I:15) har hemställts, att riksdagen måtte medgiva, att ordinarie ämneslärarinnorna vid Södermalms kommunala flickskola i Stockholm Lily Lundin och Gertrud Matz måtte för placering i löneklass — räknat från den 1 juli 1939 — få tillgodoräkna sig föregående anställning vid enskild läroanstalt utan hinder av avbrott i nämnda anställning genom tjänstledighet för enskilda angelägenheter (studier) samt att härav föranledda löneförhöjningar må utgå retroaktivt.

De i motionen åsyftade lärarinnorna överflyttades vid kommunaliseringen av Södermalms högre läroanstalt för flickor den 1 juli 1939 från det enskilda flickläroverket till den kommunala flickskolan och inordnades därvid under avlöningsreglementet den 11 november 1938 (nr 660) för lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor. I fråga om rätt för lärare att för placering i löneklass tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring stadgas i 8 § nämnda reglemente följande.

»1. mom. Om den, som från icke-ordinarie befattning vinner befordran till ordinarie tjänst, innehar sådan anställning i statens tjänst eller vid i detta reglemente avsedd läroanstalt, som i avseende å tjänstgöringens art och omfattning finnes svara mot, vara jämförbar med eller högre än den ifrågavarande ordinarie tjänsten, må för bestämmandet av hans begynnelselön i denna tjänst och sedermera för hans uppflyttning till högre löneklass tillgodoräknas honom den tid utöver tre år, under vilken han efter fyllda 18 år i en följd innehaft dylik anställning.

Vid tillämpning av stadgandet i föregående stycke må sådant avbrott i anställningen, som föranletts av genomgående av provår eller av tjänstgöring vid under skolöverstyrelsens inseeende ställd läroanstalt, så ock avbrott i anställningen intill högst ett år, varunder lärare avlagt sådan licentiatexamen eller sådant disputationssprov, som är av betydelse för kompetens såsom lärare, icke utesluta rätt för läraren att för löneklassplacering tillgodoräkna anställningstid före avbrottet.

2 mom. I övrigt må för enahanda ändamål lärare, efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall, helt eller delvis tillgodoräknas den tid, varunder han eljest utfört sådant arbete av direkt allmännyttig beskaffenhet, som i avseende å sin art och omfattning finnes ur det allmännas synpunkt svara mot, vara jämförbart med eller av högre värde än det arbete, han har att utföra å befattningen.»

Enligt den praxis, som vid ifrågavarande tidpunkt tillämpades beträffande sagda bestämmelser vid kommunaliseringen av nämnda och andra skolor, medgav Kungl. Maj:t i ett flertal fall, att av den tid utöver tre år, under vilken vederbörande lärare efter fyllda 18 år i en följd innehaft anställning vid enskild läroanstalt, högst sex år finge tillgodoräknas vid löneklassplacering. Därvid ansågs i enlighet med bestämmelserna i 8 § ovan nämnda avlöningsreglemente böra gälla som förutsättning, att annat avbrott i anställningen icke förelegat än som i nämnda författningsrum medges. Beträffande Lily Lundin och Gertrud Matz förelägo emellertid sådana avbrott, i det att de så sent som höstterminen 1937, respektive vårterminen 1935 åtnjutit tjänstledighet för studier, som icke varit förknippade med avläggande av examen eller disputation. Till följd härav blevo av dem gjorda ansökningar om tillgodoräkning av föregående anställning genom Kungl. Maj:ts beslut den 10 oktober 1941 lämnade utan bifall, ehuru deras föregående anställning uppgått till icke mindre än 23 år för Lily Lundin och 28 år för Gertrud Matz. Förnyade framställningar i ämnet föranledde enligt beslut den 23 januari 1942 icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Beträffande Lily Lundins i sistnämnda sammanhang gjorda framställning hade *allmänna lönenämnden* i ett den 19 december 1941 avgivet utlåtande anfört i huvudsak följande.

Allmänna lönenämnden vill erinra, att enligt de principer, som kommit till uttryck i andra löneklassplaceringsbeslut, ledighet för studier, som infallit under tiden efter den 1 juli 1932 och under vilken examen eller disputation icke avlagts, medfört avbrott i lönetursberäkningen. Även om det icke kan anses fullt tillfredsställande, att en lärarinna, som genom särskilda studier under för ändamålet beviljad tjänstledighet förskaffat sig vidgade insikter i sina undervisningsämnen, härigenom vid tillämpning av tillgodoräkningsreglerna kommer i en sämre löneställning än lärarinna, som icke förvärvat sig sådan särskild utbildning, anser lönenämnden likväl icke sådana skäl vara anförda, som kunna motivera ett frångående av förenämnda principer. Med hänsyn härtill finner sig lönenämnden icke kunna tillstyrka bifall till den föreliggande framställningen.

I *motionen I: 15* har anförts bland annat följande.

Lily Lundin och Gertrud Matz åberopade sig i sina ansökningar på det faktum att de erhållit stipendium ur Anna Sandströms stipendiefond, enligt vars stadgar stipendier utdelas »till svenska lärarinnor för att under tjänstledighet utbilda sig för sin verksamhet företrädesvis genom studieresor, akademiska eller andra högre studier». Anna Sandström motiverar sin donation på följande sätt: »Det synes mig vara välgörande för en lära-

rinna att under ett helt läsår eller väsentlig del därav få lägga ner sitt undervisningsarbete och i stället helt ägna sig åt ostörda allvarliga studier. En sådan tid av samling omkring ett begränsat men intensivt studium skulle säkerligen verka uppfriskande på hela personligheten, skänka vidgade vyer och låta lärarinnan med förnyad arbetsglädje återgå till sin praktiska verksamhet.» Vidare heter det i stadgarna att stipendium må utdelas till »en person av ideell läggning med studiebegåvning och livligt pedagogiskt intresse, som kan förväntas ordna sin studietid med hänsyn till skolans och icke blott egen fördel».

Av Lily Lundins ansökningar framgår

att hon före övergången till ovannämnda avlöningsreglemente den 1 juli 1939 haft en tjänstgöringstid av 23 år

(Gävle högre flickskola ht 1916—vt 1918 2 år,

Södermalms högre läroanstalt för flickor ht 1918—vt 1939 21 år),

att hon under denna tid åtnjutit tjänstledighet för studier i anslutning till sommarlovet 1937 från och med den 31/8 1937—12/10 1937, alltså i 43 dagar,

att hon under juli, augusti, september och början av oktober nämnda år bedrivit studier vid Sorbonne. Hon har därunder åhört tre serier föreläsningar, som berört 1800-talets historia, men framför allt har hon bedrivit omfattande studier i konsthistoria, dels genom att deltaga i en kurs som anordnats för utlänningar av Institut d'Art et d'Archéologie vid Sorbonne under tiden 26 juni 1937—6 augusti 1937, dels genom att på egen hand — i bibliotek och på ort och ställe — studera den franska gotiken.

Vidare har Lily Lundin vid sidan av sin tjänstgöring som lärarinna arbetat vid Stockholms högskola och därunder erhållit högsta betyget i den för filosofisk ämbetsexamen fastställda kursen i litteraturhistoria med poetik »genom en längre uppsats om Heidenstam givit prov på vetenskaplig begåvning» och »vid licentiatseminariet i litteraturhistoria ventilerat en Rydbergsuppsats».

Av Gertrud Matz' ansökningar framgår,

att hon före övergången till ovannämnda avlöningsreglemente den 1 juli 1939 haft en tjänstgöringstid av 29 år

(Katrineholms kommunala mellanskola ht 1910—vt 1911 1 år,

Södermalms högre läroanstalt för flickor ht 1911—vt 1939 28 år),

att hon under denna tid åtnjutit tjänstledighet för studier endast en termin, vt 1935, i anslutning till sommarlovet 1935,

att hon efter språkvetenskapliga och språkpedagogiska studier vid Stockholms högskola 1928—1929 samt universitetsstudier i Tyskland under sommarloven 1912, 1920, 1928, 1931, 1932, 1933 företog en studieresa — med stipendium ur Anna Sandströms fond (1 200 kronor) + ett större riksbankslån — till Tyskland, Holland och England för att idka ytterligare språkpedagogiska studier i och för vidare utveckling av den undervisningsmetod i tyska, som hon under den föregående tiden börjat utforma och som väckt uppmärksamhet i pedagogiska kretsar och som ansetts ha en uppgift att fylla.

Sålunda besökte hon under denna studieresa skolor i Kiel, Lübeck, Hamburg, Berlin, Leipzig, Dresden, Chemnitz, Stuttgart och München och auskulterade undervisningen i små-, folk- och högre skolor samt studerade dessutom lärarutbildningen.

I februari 1935 deltog hon i en kongress i München: »Tagung für Stimm- und Sprechbildner»,

under april, maj och juni arbetade hon på Deutsches Spracharchiv vid kejsar Wilhelmsinstitutets (Institut für Hirnforschung) fonetiska avdelning i Berlin—Buch för att närmare studera melodi- och accentförhållanden i tyskan för att få en vidgad syn på den fonetiska sidan av språkundervisningen,

och i augusti 1935 deltog hon i den stora pedagogiska kongressen i Oxford och hade där tillfälle att med engelska och amerikanska kolleger ventilera språkpedagogiska spörsmål.

Dessa studier bidro till att hon definitivt kunde utforma sin undervisningsmetod för nybörjarundervisningen i tyska i den lärobok, »Meine erste Auslandsreise», som utkom i augusti 1944.

Vi finna det i högsta grad otillfredsställande, att dessa två lärarinnor av rent formella skäl icke skola få tillgodoräkna sig sin långa tjänstgöringstid — respektive 23 och 28 år — under det att lärarinnor med relativt kort tjänstgöringstid — 6 år eller mera — erhållit uppflyttning i löneklass.

Att märka är att deras tjänstledighet såsom av det ovan nämnda framgår använts till studier, som kommit deras undervisning till godo, och vad fröken Matz beträffar även haft betydelse för språkundervisningen i allmänhet genom den lärobok, som redan införts vid ett flertal skolor, både läroverk och kommunala flickskolor.

Utskottet.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har Kungl. Maj:t i ett flertal fall medgivit lärarinnor vid kommunala flickskolor att för placering i löneklass i samband med vederbörande skolas kommunalisering få tillgodoräkna sig högst sex år av föregående anställning vid enskild läroanstalt. Ansökningar i samma syfte av ordinarie ämneslärarinnorna vid Södermalms kommunala flickskola i Stockholm Lily Lundin och Gertrud Matz ha emellertid avslagits på den grund, att avbrott skett i deras föregående anställning genom tjänstledighet — för Lily Lundin 43 dagar hösten 1937 och för Gertrud Matz hela vårterminen 1935 — för studier, som visserligen icke varit förknippade med avläggande av examen eller disputation, men som ändock synes ha haft betydelse för deras undervisning.

I motionen I: 15 har yrkats, att ifrågakarande lärarinnor skola för löneklassplacering få tillgodoräkna sig föregående anställning utan hinder av angivna avbrott.

Utskottet får framhålla, att den av Lily Lundin och Gertrud Matz åtnjutna tjänstledigheten för studier otvivelaktigt synes vara av beskaffenhet att på grund av stadgandena i 8 § avlöningsreglementet den 11 november 1938 (nr 660) för lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor böra medföra avbrott i lönetursberäkningen. Utskottet har emellertid i likhet med motionärerna funnit det mindre tillfredsställande att Lily Lundin och Gertrud Matz, vilka genom särskilda studier under för ändamålet beviljad tjänstledighet förskaffat sig fördjupade insikter i sina undervisningsämnen, härigenom kommit i ett sämre läge vid tillämpningen av tillgodoräkningsreglerna än lärarinnor, som icke förvärvat sig dylik utbildning. Detta före-

faller även obilligt i betraktande av den långa, väl vitsordade tjänstgöring — 23 år respektive 28 år — som Lily Lundin och Gertrud Matz fullgjort vid enskild, statsunderstödd läroanstalt. Utskottet har även ansett sig böra fästa visst avseende vid det förhållandet, att en förutsättning för erhållande av de stipendier, med vilkas hjälp Lily Lundin och Gertrud Matz företagit sina studieresor, varit, att tjänstledighet under viss tid för detta ändamål beviljats dem. De sålunda angivna omständigheterna ha syntes utskottet motivera, att i nu förevarande fall undantag göres från principen, att tillgodoräkning av föregående anställning icke får ske, därest avbrott i anställningen ägt rum.

Med hänsyn härtill och då ett tillmötesgående av motionärernas framställning knappast torde medföra några icke önskvärda konsekvenser, anser utskottet sig böra tillstyrka bifall till motionen.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må med bifall till motionen I: 15 medgiva, att lärarinnorna Lily Lundin och Gertrud Matz må, utan hinder därav att avbrott i deras föregående anställning vid enskild läroanstalt ägt rum genom tjänstledighet för enskilda angelägenheter (studier), för placering i löneklass — räknat från och med den 1 juli 1939 — tillgodoräkna sig sex år av nämnda anställning; dock att Lily Lundin och Gertrud Matz icke må på grund av vad sålunda medgivits uppbära förhöjd avlöning för längre tid tillbaka än från och med den 1 juli 1940.

Stockholm den 11 juni 1946.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Pauli, Lindström, Karl Andersson, Heiding, Ekströmer, Petersson, Hesselbom, Ivar Persson* och *Ragnar Bergh*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Rubbestad, Andersson* i Malmö, *Mårtensson, Lindholm, Sejve, Hoppe, Boman* i Kieryd, *Thapper, Onsjö* och *Birke*.
